

NONFINANCIAL REPORTING AND A STUDY ON BIST SUSTAINABILITY INDEX COMPANIES

DOI: 10.17261/Pressacademia.2021.1414
PAP- V.13-2021(3)-p.12-16

Alev Varcan Baskaya¹, Oktay Tas²

¹Istanbul Okan University, Institute of Social Sciences, Istanbul, Turkey.

baskayaalev@gmail.com. ORCID ID: 0000-0002-5467-5324

²Istanbul Technical University, Department of Management Engineering, Macka Campus, Istanbul, Turkey.

tasokta@itu.edu.tr. ORCID ID: 0000-0002-7570-549X

To cite this document

Baskaya A.V., Tas, O., (2021). Nonfinancial reporting and a study on BIST sustainability index companies. PressAcademia Procedia (PAP), V.13, 12-16.

Permanent link to this document: <http://doi.org/10.17261/Pressacademia.2021.1414>

Copyright: Published by PressAcademia and limited licensed re-use rights only.

ABSTRACT

Purpose- The purpose of this study is to analyse the nonfinancial disclosure of companies through sustainability reports. Stakeholders need to evaluate all effects of the operations performed by companies. While information users evaluate the performance of companies in financial figures, they also need to be informed about the ways followed in the process of obtaining reported financial results.

Methodology- In this study, sustainability reports of BIST Sustainability Index Companies, have been analyzed in terms of sustainable development goals defined by United Nations.

Findings- It was observed that the examined sustainability reports differ according to the sustainability approach and objective of companies, in terms of global sustainability goals. Companies have different priorities in nonfinancial information reporting, depending on the dynamics of the sectors they are in.

Conclusion- It was concluded that considering the sustainability reports, the analysis and evaluation by the Sustainable Development Goals can be effective in meeting the needs of information users. The nonfinancial information disclosure by companies differs depending on the sustainability approaches they define, the industry they are in, and their general performance

Keywords: Nonfinancial reporting, sustainability reporting, transparency, GRI, sustainable development goals

JEL Codes: M14, M19, M49

FINANSAL OLMAYAN RAPORLAMA VE BİST SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ENDEKSİ ŞİRKETLERİNDE BİR ÇALIŞMA

ÖZET

Amaç- Bu çalışmanın amacı, işletmelerin finansal olmayan bilgi paylaşımlarını, sürdürülebilirlik raporları ile incelemektir. Paydaşlar işletmelerin performanslarını değerlendirirken, elde edilmiş olan finansal sonuçların kazanımlarıyla, bu sonuçların elde edilmesi süreçlerinde izlenen yollar ve ortaya çıkan etkileri de önemli ve değerli görmektedir.

Yöntem- Bu çalışma kapsamında BİST Sürdürülebilirlik Endeksi şirketlerinin, sürdürülebilirlik raporları, Birleşmiş Milletler üye ülkeleri tarafından tanımlanmış olan sürdürülebilir kalkınma amaçları çerçevesinde analiz edilerek, karşılaştırmalı yorumlanmıştır.

Bulgular- Çalışmada, şirketlerin sürdürülebilirlik yaklaşımı ve hedeflerine göre finansal olmayan bilgi paylaşımında farklılıklar görülmüştür. Ayrıca işletmeler, içinde buldukları sektörlerin dinamiklerine bağlı olarak, bilgi raporlamasında farklı öncelikleri ortaya koymuşlardır.

Sonuç- Sürdürülebilirlik raporları ile paydaşlara sağlanan finansal olmayan bilgilerin analizi yapıldığında, bu bilgilerin işletmelerin faaliyetleri hakkında önemli etkileri gösterdiği gözlenebilmektedir. İşletmelerin belirledikleri sürdürülebilirlik yaklaşımları, dahil oldukları sektör ve genel performanslarına bağlı olarak, öncelik verilen amaçlar değişiklik gösterebilmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile yapılan analiz ve değerlendirmenin, bilgi kullanıcılarının ihtiyacını karşılama açısından etkinliğinden söz edilebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Finansal olmayan raporlama, sürdürülebilirlik raporlaması, şeffaflık, GRI, sürdürülebilir kalkınma hedefleri

JEL Kodları: M14, M19, M49

1. GİRİŞ

Günümüzde, öncelikle yatırımcılar ve diğer paydaşlar, işletmelerin performanslarını değerlendirirken, finansal sonuçların yanı sıra, bu sonuçların elde edilmesi sürecinin koşulları ve sonuçlarıyla da ilgilenmektedir. Bilgi kullanıcıların artan şeffaflık ihtiyacı ve talebi, zorunlu finansal bildirimlerde gözlenemeyecek, finansal olmayan bilgiler ile karşılanabilmektedir. Tüm toplumu ilgilendiren, tükenen kaynaklar ve artan dünya nüfusu, işletmelerin başta sosyal ve çevresel etkiler olmak üzere, faaliyetlerinin tüm sonuçlarından sorumlu olmalarını gerektirmektedir.

Bu çalışmada, işletmelerin finansal olmayan bilgi paylaşımları, sürdürülebilirlik raporları üzerinden araştırılmıştır. İşletmelerin sürdürülebilirlik çalışmaları ve raporlamaları, mevcut rekabet ortamında bir çok avantaj sağlayabilmektedir. Uygun finansman kaynakları ve seçili ticaret olanaklarına erişim gibi sürdürülebilirlik performansının sağladığı farklılıklar, finansal olmayan bilgi paylaşımının önemini ve değerini görünür kılmaktadır.

Çalışmada giriş bölümünden sonra, ikinci bölümde finansal olmayan raporlamanın ele alındığı araştırmalardan örnekler yer alırken, üçüncü ve dördüncü bölümde çalışmanın yöntem ve bulguları yer almış, çalışma sonuç bölümü ile tamamlanmıştır.

2. LİTERATURE İNCELEMESİ

Durgut (2017), araştırmasında şirketlerin faaliyetlerine ait performanslarının ölçülmesinde finansal olmayan verilerin kullanımını ve raporlamasını incelemiştir. Bu çalışmada Durgut, finansal raporlarda parasal değerleriyle raporlanan faaliyetlerin, parasal olmayan yönleri ile değerlendirilmesinin bilgi kullanıcıları açısından değerli olduğunu belirtmiştir. Finansal olmayan veri paylaşımı konusunda raporlama standartlarının olmamasının ve finansal olmayan bilgi paylaşımının gönüllülük esasıyla yapıyor olmasının, finansal olmayan bilgi kullanımının etkinliğini olumsuz yönde etkilediği değerlendirilmesini yapan Durgut, çalışmasının sonuç bölümünde, her durumda finansal olmayan bilgi paylaşımının işletme başarısı üzerinde olumlu etki sağlayacağına yer vermiştir.

Finansal olmayan bilgilerin raporlanmasında küresel raporlama ilkelerini araştırdığı çalışmasında Altun (2018), Kurumsal Raporlamanın bir bölümü olarak finansal olmayan bilgilerin kullanıcılar ile paylaşım yollarını ortaya koymuştur. Altun, finansal olmayan bilgilerin paylaşımının işletmeler açısından bir gereklilik olma aşamasında olduğunu belirttiği çalışmasında, en yaygın raporlama standardının GRI olduğu değerlendirilmesine sonuç bölümünde yer vermiştir.

Özdoğan (2020), iş modeli temelli muhasebe yaklaşımını incelediği çalışmasında, yatırımcı ve diğer finansal raporlama paydaşlarının, finansal tabloları destekleyen finansal olmayan açıklamalara ulaşmasının önemine değinmiştir. İşletmelerin uzun vadede değer yaratma kapasitelerinin anlaşılmasını sağlayacak iş modellerinin doğru sunulabilmesi için finansal olduğu kadar finansal olmayan bilgilere duyulan ihtiyacı da belirtmiştir.

Finansal olmayan raporlamayı, sürdürülebilirlik muhasebesinin bir parçası olarak ele aldıkları çalışmalarında Vukic vd (2017), paydaşların bu konudaki beklentilerine göre finansal olmayan raporlamanın artan önemini ortaya koymuşlardır. Vukic ve arkadaşları, bu çalışmada finansal olmayan raporlamanın tarihi geçmişini incelerken, özellikle Avrupa Birliği üye ülkeleri için yapılan düzenleme ile ortaya çıkan durumu değerlendirmişlerdir.

İspanya'da 2017 itibarıyla AB normlarına göre zorunlu olan finansal olmayan raporlamanın Madrid Borsası Spanish IBEX-35 şirketleri için uygulamadaki analizini yapan Sierra-Garcia vd (2018), şirketlerin düzenlemeye uygun olarak gerekli raporları hazırladıklarını değerlendirmişlerdir. Bu çalışmada, AB şeffaflık kavramına uygun olarak, şirketlerin toplum ve çevre için yaptıkları katkıları, bilgi kullanıcılarına ulaştırılmasının önemine vurgu yapılmıştır.

Türkiye'de finansal olmayan raporlamanın gelişimini incelediği çalışmasında Özbay (2019), Borsa İstanbul'da işlem gören 100 şirketin 2006-2017 yılları arasındaki raporlarını analiz etmiştir. Bu çalışmada finansal olmayan bilgiler; çalışanlar, çevre, toplum, tüketiciler, ürün/üretim, tedarikçiler, kurumsal yönetim uygulamaları ve sosyal stratejiler ana başlıklarında olmak üzere 24 grupta ele alınmıştır. Raporların içerik analizi ile değerlendirilmesinde, ilgili bilgilerin faaliyet raporları içinde veya ayrı bir rapor ile paylaşılıp paylaşılmadığı belirlenmiştir.

Chauhan ve Kumar (2018), çalışmalarında yatırımcıların finansal tablolar üzerindeki ilgilerinin azalması ile ortaya çıkan finansal olmayan bilgi ihtiyacını incelemişlerdir. Hindistan Menkul Kıymetler borsasındaki şirketleri, finansal olmayan raporlamanın yapılmasının gelişmekte olan piyasalarda şirket değeri üzerindeki etkisini ile ele almışlardır. Bu çalışmada araştırmacılar, karbon salınımı, atık üretimi, su tüketimi gibi kalemlerde çevresel, ürün, çalışan, tüketici ilişkileri gibi kalemlerle sosyal ve yönetim kurulu çeşitliliği, yolsuzlukla mücadele ve siyasi lobicilik gibi kalemlerle yönetim başlıklarını finansal olmayan raporlama unsurları olarak ele almışlardır.

Rossi vd (2018), finansal olmayan raporlamanın, Avrupa Birliği tarafından yapılan düzenleme ile bazı şirketler için zorunlu hale gelmesinden sonraki dönemde şirketlerin bildirimlerini araştırmışlardır. Avrupa'da 50 büyük şirketin hazırladığı raporların, yapılan düzenlemeye uygunluk ve içerik açısından değerlendirildiği çalışmada, düzenlemenin getirdiği zorunluluklar ile şirketlerin hazırladıkları bildirimler, karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Türkiye'de yayımlanan entegre ve sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizini yaptığı çalışmasında Ergüden (2020), finansal olmayan bilgi paylaşımında güvence denetimini de analiz etmiştir. Ergüden, işletmelerin finansal ve finansal olmayan bilgileri en geniş kapsamlı olarak paylaştıkları entegre raporlamanın yaygınlaşması için, bu konuda yapılacak düzenlemelerin önemine vurgu yapmıştır.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada, işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında finansal olmayan bilgi paylaşımı, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kapsamında incelenmiştir. Türkiye’de finansal olmayan bilginin belli bir düzende yayımlandığı ve bu bilgilerin gerekli ilkelere uygunluğunun bağımsız bir organizasyon tarafından onaylandığı platform Borsa İstanbul’da sürdürülebilirlik endeksidir. BİST Sürdürülebilirlik Endeksi’nde bulunan işletmelerin, 2019 yılı sürdürülebilirlik raporları, sektörel bazda ele alınarak analiz edilmiştir. İşletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında öncelikle Tablo 1’de yer alan amaçlarla doğrudan ilişkilendirilen bildirimler çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1: Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

1	Yoksulluğa Son	10	Eşitsizliklerin Azaltılması
2	Açlığa Son	11	Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları
3	Sağlık ve Kaliteli Yaşam	12	Sorumlu Tüketim ve Üretim
4	Nitelikli Eğitim	13	İklim Eylemi
5	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	14	Sudaki Yaşam
6	Temiz Su ve Sanitasyon	15	Karasal Yaşam
7	Erişilebilir ve Temiz Enerji	16	Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar
8	İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	17	Hedefler İçin Ortaklıklar
9	Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı		

4. BULGULAR

Çalışma sonuçları Borsa İstanbul’da belirlenmiş sektör tanımlamalarına göre gruplanarak değerlendirilmiştir. BİST sürdürülebilirlik endeksinde işlem gören farklı sektörlerden sonuçlar tablolar ile analiz edilerek değerlendirilmiştir.

Tablo 2: Mali Kuruluşlar Raporlanan SKA Sayıları (1-17 Tablo 1’den SKA Açıklamaları)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Bankalar	2	3	4	9	7	5	8	9	8	7	6	7	9	3	5	6	7

BİST sürdürülebilirlik endeksinde Mali Kuruluşlar grubunda işlem gören 9 bankanın tamamı nitelikli eğitim, insana yakışır iş ve büyüme ile iklim eylemi başlıklarında faaliyetlerine yer verdikleri görülmektedir. Yoksulluk ve açlıkla mücadele hedefleri ise en az sayıda banka tarafından değerlendirilmede gösterilmiştir. Temiz enerji ve yenilikçilik de önemli oranda raporlarda yerini almıştır.

Tablo 3: İmalat Sektörü Raporlanan SKA Sayıları (1-17 Tablo 1’den SKA Açıklamaları)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Gıda, İçecek ve Tütün	2	3	5	2	3	4	3	5	2	3	1	4	5	1	4	1	3

Bu grupta, gıda, içecek ve tütün grubunda yer alan 5 işletmenin sürdürülebilirlik rapor analizleri yapılmıştır. Sağlıklı bireyler, insana yakışır iş ve ekonomik büyüme ile iklim eylemi hedeflerinin, 5 işletmenin hepsi için raporlanan hedefler olduğu gözlenmiştir.

Tablo 4: Teknoloji Şirketleri Raporlanan SKA Sayıları (1-17 Tablo 1’den SKA Açıklamaları)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Bilişim ve Savunma				3	1		1	1	3	2		3	1		1		1

Tablo 4’de sürdürülebilirlik rapor analizi yapılan 3 adet teknoloji işletmede, öncelikli olarak nitelikli eğitim, yenilikçilik- altyapı, sorumlu üretim-tüketim konularında bildirimler görülmüştür.

Tablo 5: Elektrik Gaz ve Su Şirketleri Raporlanan SKA Sayıları (1-17 Tablo 1’den SKA Açıklamaları)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Elektrik Gaz ve Buhar	1	0	1	2	3	2	4	4	3	3	2	4	4	2	1	3	3

Elektrik Gaz ve Su sektöründen Elektrik Gaz ve Buhar gubundan 4 enerji işletmesinin bildirimleri Tablo 5’de gösterilmiştir. Bu grupta yapılan bildirimlerde erişilebilir ve temiz enerji, insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, sorumlu üretim ve tüketim, iklim eylemi tüm işletmelerin raporlarında yer alarak öncelik kazandığı görülmektedir.

Tablo 6: İnşaat ve Bayındırlık Şirketleri Raporlanan SKA Sayıları (1-17 Tablo 1’den SKA Açıklamaları)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
İnşaat ve Bayındırlık İşleri	1	1	2	2	1	2	2	2	1	1	1	2	2		2		1

Bu bölümde, Tablo 6’da İnşaat ve Bayındırlık sektöründen 2 işletmenin bildirimlerine yer verilmiştir. İşletmelerin, faaliyetlerini sürdürdükleri bölgeler ve yapılmakta olan projelerin türlerine göre farklı amaçlara öncelik verdikleri gözlenmiştir.

Tablo 7: Toptan ve Perakende Şirketleri Raporlanan SKA Sayıları (1-17 Tablo 1’den SKA Açıklamaları)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Toptan ve Perakende	2	1	2	3	2	1	2	3	2	2	2	3	3	1	3	1	2

Toptan ve Perakende sektöründen 4 işletmenin bildirimleri Tablo 7’de görülmektedir. Bu bölümde yer alan işletmelerin raporlama içeriklerindeki, sürdürülebilirlik amaç ve önceliklerindeki farklar nedeniyle, ortak amaçlar tam olarak ortaya konamamıştır.

Çalışmada incelenen sürdürülebilirlik raporlarının temel teknik bildirimler dışında, içerik ve şekil zorunluluğu olmadığından, raporlarda değerlendirilen SKA’ların ele alınış ve ilişkilendirilme şekilleri de önemli farklar göstermektedir. SKA’lar arasında öncelik belirlenmesi, gerçekleştirme yüzde analizleri gibi ilave değerlendirmeler, hazırlanan sürdürülebilirlik raporunun kapsamına ve sektöre göre değişmektedir. Bu çalışmada, incelenen raporlarda sadece ilgili SKA’nın yer alması değerlendirilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

İşletmeler, içinde buldukları sektöre veya kurumsal hedeflerine bağlı olarak finansal olmayan bilgi paylaşımına verdikleri önemi arttırmaktadır. BİST sürdürülebilirlik endeksinin 2014 yılı sonunda işleme başladığını veya Birleşmiş Milletler tarafından SKA’ların 2015 yılında belirlendiğini dikkate aldığımızda, bu kapsamdaki düzenlemeler ile finansal olmayan bilgi paylaşımlarının henüz başlangıç aşamalarında olduğunu değerlendirmek hatalı olmayacaktır.

Sürdürülebilirlik raporlaması veya faaliyet raporlarında farklı çerçevelerde finansal olmayan bilginin paylaşımı, işletmeleri iş süreçleri ve ortaya çıkarılan etkiler açısından analitik çalışmalar yapmaya yönlendirebilmektedir. İşletmeler finansal olmayan bilginin belli bir düzen içinde paylaşılabilmesini sağlarken, artan şeffaflık ihtiyacı aksayan tarafların görünür olmasının ve düzeltilmesinin de önünü açmaktadır.

Hızla tükenen veya kullanılamaz duruma gelen doğal kaynaklar, yine hızla artan dünya nüfusu, ülkelerin ve işletmelerin faaliyetlerini zorlaştırırken, rekabetin artması da kaçınılmaz olmaktadır. Değişen dünyada var olmak isteyen işletmelerin de bilgi kullanıcılarının taleplerine göre finansal ve finansal olmayan bilgiyi birlikte raporlamaları ihtiyacı artmaktadır.

Türkiye’de gönüllülük esasıyla devam eden finansal olmayan bilgi raporlamasının etki ve sonuçlarının görünür olması için bu konuda yapılacak inceleme ve analizlerin artması yararlı olacaktır. İşletmelerin finansal olmayan bilgiler ile tamamlanan faaliyet raporlarının sağladığı avantajları gözlemlemeleri de uygulamanın yaygınlaşmasına destek oluşturabilir. Finansal olmayan bilgi raporlamasının ve bu bilgilerin kullanımının araştırıldığı akademik çalışmaların, yapılacak düzenlemeler ve mevzuat çalışmaları için de katkı yapacağından söz etmek hatalı olmayacaktır.

KAYNAKÇA

Altun, N., (2018), *Finansal Olmayan Bilgilerin Raporlamasında Küresel Raporlama İlkeleri*, Academic Review of Humanities And Social Sciences, Sayı 1, 31-49.

Chauhan, Y., Kumar, S.B., (2018), *Do Investors Value of The Nonfinancial Disclosure In Emerging Markets?* Elsevier Journal, Emerging Markets Review 37, 32-46.

Durgut, M, (2017), *Yönetim Muhasebesi Kapsamında Performans Değerlemede Finansal Olmayan Verilerin Kullanımı ve Raporlaması*, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Cilt 5, Sayı 2. 245-255.

Ergüden, E., (2020), *Finansal Olmayan Raporlarının Güvence Denetimleri ve Türkiye’de Yayınlanan Entegre ve Sürdürülebilirlik Raporlarının İçerik Analizi*, Unvan, A.Y., Kalay, F., İktisadi ve İdari Bilimlerde Güncel Araştırmalar, Cetinje, İstanbul

Özbay, D., (2019), *Türkiye’de Finansal Olmayan Raporlama Ve Gelişim Trendi*, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 15, Sayı2, 445-462.

Özdoğan, B., (2020), *Finansal ve Finansal Olmayan Raporlamada Güncel Tartışmalar: İş Modeli Temelli Muhasebe Yaklaşımı*, Mali Çözüm Dergisi, Sayı 163, 141-161

Rossi, F.M., Tudor, A.T., Nicolo, G., (2018), *Ensuring More Sustainable reporting in Europe Using Non-Financial Disclosure- De Facto and De Jure Evidence*, MDPI Journals, Sustainability, 10,1162, doi:10.3390/su10041162

Sierra-Garcia L, Garcia-Benau MA, Bollas-Araya HM. (2018), *Empirical Analysis of Non-Financial Reporting by Spanish Companies*. Administrative Sciences. 2018; 8(3):29.

Vukic, N.M., Vukovic, R., Calace, D, (2017), Non-Financial Reporting As A New Trend In Sustainability Accounting, Journal of Accounting and Management, 7,2, 13-26.

<https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurulebilirlik-endeksi>

<https://www.kap.org.tr/tr/Endeksler>

<https://www.borsaistanbul.com/files/bist-surdurulebilirlik-endeksi-paylari-aralik2020.pdf>

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

<https://sustainabledevelopment.un.org/vnrs/>

<http://www.surdurulebilirlik.gov.tr/amaclari/>

<https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html>